

החלק הטוב

עוד לפני שידעתי מי הוא אהבתי אותו. כף יד המתאגרף שלו, הגב הבשרני עם עורו החלק המנומם, הכרס. הוא הניף אותי, רכן אלי, השתרע. הלכתי עליו, נרדמתי בפישוט איברים על גופו האדיר. הייתי תינוקת.

לפני שבוע נודע לי שיש לו אלצהיימר. בפעם האחרונה שראיתי אותו, לפני ארבע שנים, הוא טעה כמה פעמים וחזר בשתי הזדמנויות על אותו סיפור. אשתו אמרה שהוא סובל מדמנציה. ביתר הזמן היא התפרצה לדבריו, תיקנה אותו בקול דק ורם וכיסתה על מורת רוחה בצחוק קליל. היא לא נתנה לנו רגע אחד לבד. גם כשדיברנו בטלפון היא לא זזה ממנו. שמעתי אותה אומרת לו מה להגיד. היא אפילו לא הנמיכה את הקול.

הביקור קטע פרידה ארוכה ובלתי נתפסת בהתחשב בעובדה שהיינו אב ובתו.

שעה וחצי אחרי שנפרדתי מהם לשלום הוא התקשר לטלפון הקווי בבית ודיבר כאילו המשכנו שיחה שנקטעה.

"לא יכולתי להמשיך לחיות איתה", הוא התכוון לאמא שלי. "משכתי ומשכתי עד שלא יכולתי יותר", הוא אמר כאילו שזה היה הדבר הנורא שעשה ועליו הוא מתוודה כעת.

"לא יכולתי יותר עם השיגעונות שלה, את הרי יודעת." הוא ידע שאני יודעת.

"כל השנים האלה עבדתי כמו חמור, הייתי מפרנס יחיד. והיא רצתה שתלכו לריאלי, והיא רצתה שיעורי פסנתר", הוא דיקק את קולו בשאט־נפש, "את יודעת כמה שילמתי על הריאלי?"

"אבא, כמה פעמים אפשר לדבר על זה?" עניתי לו. "שמעת אותי פעם מאשימה אותך שהתגרשתם?"

יותר מארבעים שנה חלפון, היתה לו אישה אחרת, היו לו ילדים אחרים, והוא עדיין ביקש להרחיק מעצמו את האשמה. אבל על האשמה שלו, האמיתית, הוא לא דיבר.

"אח שלך עשה דברים... את אולי לא יודעת", הוא השתהה בתקווה שארצה לדעת. "הוא אמר עלי דברים, שקרים!" הוא הרים את הקול.

"איפה אהובה?" שמת לי לב שאני לא שומעת אותה.

"היא הלכה לסידורים", הוא אמר כלאחר יד.

הייתי צריכה לדעת. הוא לא היה מדבר על המשפחה הקודמת שלו אם היא היתה שם.

נשארתי לעמוד ליד פינת האוכל. הטלפון היה מחובר לקיר. הילדים הרימו את הראש מהצלחות מדי פעם, הם לא היו רגילים לשמוע אותי אומרת "אבא".

כבר לא הייתי ילדה. הכוח שהיה פעם בידיים שלו, היה עכשיו אצלי. יכולתי להרגיש אותו כשנתתי לו לדבר. זו היתה הרגשה טובה לא לפחד. פעם רק מלשמוע את הקול שלו הייתי נחרדת, הוא לא היה צריך לעשות שום דבר. כשהיה נכנס הביתה יכולתי לפרוץ בבכי בכל רגע רק מהמתח – איך הוא היום? איך המצב רוח שלו? האם יתעצבן עלי, האם יביט בי במבט המאיים שלו? הידיעה שהחגורה יכולה להישלף מהמכנסיים בכל רגע הספיקה, וכשנשלפה התחננתי אליו בזעקות אימה.

הוא המשיך לדבר – הוא עשה ככה והוא אמר ככה ויורם אחי ושירלי אחותי. הוא היה בסדר. זה אנחנו שהיינו האשמים. החשבונות שלו כבר מזמן לא היו עם אמא שלי אלא עם האחים שלי, מבקשי רעתו. "אני לא מוכנה לשמוע את זה", קטעתי אותו בלי להרים את הקול. "אני מבקשת שלא תדבר על יורם ושירלי".

הוא השתתק.

"חבל שאתה לא יכול לראות אותנו, איזה אנשים נהיינו, כמה אנחנו קרובים וטובים אחד עם השני", אמרתי, "אני לא יודעת מה הייתי עושה בלעדיהם."

הוא לא ענה ומתוך השקט שהשתרר שמעתי אותו מושך באף.

"נעשו טעויות", הוא אמר לבסוף בקול סדוק.

הפניתי את הגב לילדים. לא רציתי שיראו את הפנים שלי.

"אני לא רוצה להמעיט מגודל העניין", שירלי אמרה בזהירות כעבור כמה דקות, "אבל בתהליך של דמנציה קורים כל מיני דברים. הבכי שלו יכול להיות תגובה לא נשלטת של המוח. גם מה שאמר."

התקשרתי אליה כדי לספר לה שהבלתי ייאמן קרה – שמעתי אותו בוכה וזכינו בהודאה. שתי המילים האלה היו הדבר הכי קרוב להודאה. לא האמנתי שאזכה אי פעם לשמוע ממנו משהו כזה.

עכשיו, אחרי ארבע שנים, נודע לי שיש לו אלצהיימר. אהובה, מהצד השני של הקו, אמרה שהוא לא מזהה אף אחד, גם לא את הילדים. היא התכוונה לבנים שלה.

"נדמה לי שאותי הוא מזהה לפעמים", היא אמרה.

ישבתי על האדן הנמוך של חלונות הסלון והסתכלתי החוצה. המראה הרגיל של הסמטה היה עכשיו הרגע שבו התבשרתי שאבא שלי הוא לא אותו בן אדם. התמונה הגדולה שמעל הספה נחבטה בקיר מדי פעם. נשבה רוח חזקה. היעדרותו מחיי לא יכלה להשתוות להיעדרות החדשה הזו.

עכשיו נשארנו שתינו, אהובה ואני, כאילו היינו באותו צד.

"אל תפתחי ציפיות", היא ענתה כשאמרתי שאני רוצה לבוא לבקר. "הוא לא יזהה אותך, אבל תוכלי ליהנות ממנו." היא ביקשה שאתאם איתה כי לבקר אותו לבד בבית האבות היא לא הרשתה.

"הם לא ייתנו לך להיכנס", היא אמרה כשהקשיתי, "הכנסתי סעיף בחוזה שאומר שאסור להם." הדיקציה שלה היתה מושלמת.

בית ההורים בקריית אתא עמד על כביש ראשי, גבוה ומחופה זכוכית כהה. האישה שישבה מאחורי הדלפק בלובי ביקשה לדעת את מי באתי לבקר. אמרתי את שמו של אבא. שמו המלא היה גשמי כמעט כמוהו והקים לחיים את כל מה שאפף אותו ואותי כשהייתי בתו הקטנה. האישה הנהנה וכעבור כמה דקות אהובה התקדמה לעברי בצעדים קלים. גופה שמר על מראה נערי ופני הצב שלה הביטו בי בחיוך דחוק. "תתכונני. זה לא פשוט", היא אמרה כשיצאנו מהמעלית ונעמדנו מול דלת ברזל. היא תקתקה את הקוד, הדפה את הדלת ונתנה לה להיטרק מאחורינו. עמדנו בפתחו של מסדרון ארוך ורחב.

טפח אחרי טפח נחשף האולם הגדול שהיה בקצה המסדרון. שולחן ועוד שולחן ועוד כיסאות שעל חלקם ישבו אנשים דמומים. אור יום חזק הגיע מהמרפסת בצדו המרוחק של האולם. סקרתי את היושבים בזמן שהתקדמנו. מבטי דילג עליו לשבריר שנייה, וחזר להתמקד בו.

הוא ישב כשצדו השמאלי פונה לעברנו, כתפיו שמוטות וראשו תקוע לפנים, לבן כמו ענן. שערו היה ארוך

יותר מכפי שהיה לפני ארבע שנים ומשוך לאחור. כשעמדתי מעליו ראיתי את הפרחת הוורודה שנחשפה בין השורות הלבנות. התיישבתי על הכיסא לצדו.

רדיו היו מונחות על השולחן. הוא סובב אלי את הראש.

"חיליק, תראה מי בא לבקר אותך."

הוא התבונן בי וחיך. חייכתי בחזרה.

"חיליק, תראה מי בא לבקר אותך", אהובה חזרה על המשפט.

אבא התחיל לדבר בשטף שקט. לא יכולתי לשמוע מה הוא אומר. קולה של אהובה העפיל עליו. התבוננתי בשפתיו הנעות והנהנתי.

"יש לנו מזל גדול", היא הפנתה את הדברים אלי ושינתה את הטון. "יש אלצהיימרים אלימים. הוא לא אלים. הוא מחייך לכולם."

היא התכוונה להגיד שהוא מחייך לכולם. היא לא היתה צריכה, ראיתי שהוא לא מזהה אותי. חשבתי שזה דווקא נחמד שאנחנו מכירים עכשיו לראשונה.

גופו האדיר איבד מסה, אבל עדיין נראה חזק. "הוא הכי חתיך במחלקה, כולם אומרים. חיליק, אתה יודע מי זו?"

הוא משך בכתף ופער את העיניים וחזר למלמל, מחליף הבעות פנים באקספרסיביות כאילו ניהל שיחה אמיתית.

"אנחנו צריכים להסתפר חיליק. מחר אספר אותך; ובלי שהיות המשיכה, "זה מקום מצוי. העובדים פה אלף-אלף, נותנים את הלב. ואנחנו רוקדים, נכון חיליק? כפורים הם עשו מסיבה." היא לקחה את הטלפון, "הנה, תראי", היא הושיטה לי כדי שאראה את התמונות. העפתי מבט והנחתי את הטלפון על השולחן. אבא הביט קדימה בריכוז. סובבתי את הראש כדי לראות על מה הוא מסתכל. הייתי בטוחה שהוא צופה בטלוויזיה, אבל לא היתה שם טלוויזיה. "הוא מאוד אוהב לשמוע מוזיקה. ארגנתי לו את כל השירים שהוא אוהב, את יודעת, שירי ארץ ישראל, שירים של הפלמ"ח." היא שוב הושיטה לי את הטלפון. תמונה של אבא עם אוזניות לבנות גדולות. הוא יושב על מיטה ואף שהתמונה צולמה מרחוק אפשר לראות שהלחיים שלו שקועות. הוא בלי השיניים, בפרטיות חדרו.

רציתי לגעת בו, אבל לא נגעתי. שמרתי על כבודו.

"אפילו נתנו לי אות הוקרה", היא צחקקה בהצטנעות, "אני פה כל יום אז למה לא לעזור. צריך לעזור. הנה פה זה בטקס", היא שוב דחפה לי את הטלפון. הנחתי אותו מיד בלי להסתכל. אבא דיבר בשקט, הבעות פניו התחלפו בזו אחר זו.

"נכון, נכון, כן", אהובה ענתה למלמוליו בלי להקשיב, מפייסת אותו כאילו היה פעוט בן שנתיים, ובלי שום הכנה זינקה מהכיסא והתיישבה בחיקו. רגלו הימנית נשאה את גופה הזעיר ללא קושי. היא ישבה עליו ברישול כאילו היתה תיכוניסטית מאוהבת וכרכה את זרועה סביב צווארו. "חיליק, תביא נשיקה." הם הצמידו שפתיים. היא באמת נהנתה ממנו.

"כן. אז את רואה, יש פה כל מיני אנשים. המחלה הארורה הזאת לא מדלגת על אף אחד", היא דיברה לתוך פניו, "את רואה את זו? היא היתה שופטת. מה חיליק, מה אתה רוצה? והוא, שם, הוא פרופסור." בזמן שאהובה העמידה אותו בשורה אחת עם שופטים ופרופסורים אבא שרבב שפתיים. הוא לא הצליח לשרוק אבל נראה כמו אדם שורק. הסתכלתי על כפות הידיים הכבדות שנחו על השולחן. הן היו מכוסות כתמים שחורים. השפלתי מבט לאזור הלציו. שאלתי אם יש לו חיתול. "בטח חיתול", היא אמרה. "בטח חיתול."

ורד אהרונוביץ, "אבא", בטון ואלומיניום

"חיליק, איך קוראים לך?" היא סידרה את הצווארון שלו. "איך קוראים לך?" ארשת של תדהמה עלתה על פניו, היא נישקה אותו. "חי...? חי...?" היא השתתקה והמתינה, "חי...? חיליק, נכון?" אבא חייה. היא נישקה אותו על הלחי ושוב על השפתיים, ובאותה פתאומיות התרוממה וחזרה לשבת על הכיסא.

"הוא יודע לענות רק על שאלה אחת", היא אמרה והסתכלה עליו בריכוז, "תכף תראי:" "חיליק, איך קוראים לאמא שלך?" אבא הסתכל עליה.

"איך קוראים לאמא שלך חיליק?"

אבא המשיך לנעוץ בה מבט ולבסוף אמר בקול יציב: "ברוניה".

"ראית מה זה? רק את השם של אמא שלו הוא יודע להגיד".

אישה צעירה התקרבה אלינו ובזמן שבחנה אותי שאלה את אהובה אם אני הבת שלה. אהובה ענתה בחיוב. היא עשתה את זה במהירות ובטון גבוה מדי, והאישה נשארה לעמוד במקום וחיכתה להמשך.

השקר הימם אותי ובאופן לא צפוי חשף אמת גדולה יותר. והאמת היתה שהכל עדיף על

פני האמת. אהובה העדיפה לשקר שקר מטופש. האופציה השנייה היתה גרועה יותר. היא לא רצתה שידעו שהגבר האדיר הזה, הגבר שלה, היה פעם של אישה אחרת, שהילדים שלה הם לא הילדים היחידים שלו.

"אני הבת שלו", אמרתי וחייכתי לאישה שהמתינה לתשובה, "אבל לא הבת שלה".

אחת החולות צעקה כבר רבע שעה ברציפות. "צריך להחזיק לה את היד ואז היא מפסיקה. היא חושבת שמישהו בא להרוג אותה", אהובה קמה והלכה לבקש עזרה. עכשיו נשארנו לבד. "אבא", אמרתי ברכות. רצייתי שיסתכל עלי לפני שאני נוגעת בו. את ההסכמה שלו לא יכולתי לקבל. הנחתי את ידי על ידו. הוא המשיך למלמל והפנה ממני את המבט. ניסיתי להבין מה הוא אומר, אבל לא הצלחתי. ליטפתי בזהירות את יד המתאגרף שלו ולא הפסקתי גם כשאהובה חזרה.

"בוא, בוא נלך קצת." אהובה רחפה את השולחן כדי לעמוד מולו ותפסה בידי. "בוא חיליק, קום, נעשה סיבוב." הסתכלתי על כפות רגליו. הן היו לבנות ונקיות בתוך הסנדלים השחורים. "אנחנו עושים סיבוב כל יום. לפעמים אנחנו יורדים למטה. ראית כמה נחמד שם?" נעמדתי וזזתי הצידה. הוא רכן קדימה והתרומם. "בוא חיליק."

אבא עשה צעד מגושם. התרחקתי כדי לאפשר לו להתקדם. הוצאתי את הטלפון הנייד ולמרות שהרגשתי בושה צילמתי אותו. ראיתי את המבט של אהובה. יכול להיות שרצתה להתנגד, אבל היא היתה עסוקה מדי. הלכתי אחורה עם הפנים אליו. אבא הלך באיטיות ושרק ללא קול. עיניו הסתכלו סביב, התעכבו

עלי לרגע והמשיכו הלאה. לראות אותו עומד במלוא קומתו, דומה לגבר שהיה ושונה ממנו, צועד בנוקשות – זה היה יותר מדי. העיניים שלי התמלאו דמעות. עצרתי את הסרטון והלכתי לצדו. אהובה, שעד אותו רגע החזיקה בשתי ידיו, שחררה את היד שלצדי. לקחתי אותה ובתוך רגע לפתה אותי היד החזקה. כשהייתי קטנה נעלמתי לגמרי בתוך האגרוף שלו, עכשיו היינו כמעט שווים, גבר ואישה. הלכנו לאט לכיוון המסדרון שממנו הגענו. מרגע שהתחלתי לא יכולתי לעצור את הדמעות. גם את זה אהובה ראתה. היא לא אמרה שום דבר והמשיכה לדבר כמו קודם. נענו משני צדדיו בתנועת כנפיים, מתקרבות ומתרחקות. הכל התעמעם ונדחק לשוליים מרגע שהחזקתי ביד שלו, החזקה, הכבדה, הלופתת. הגענו לקצה והסתובבנו חזרה. על קירות המסדרון היו תלויים צילומים מהווי המקום. אהובה נעצרה מול אחד מהם. "והנה אנחנו", היא אמרה בחגיגות. "חיליק, אתה זוכר את המסיבה בפורים?"

עמדנו בפתח האולם. שעת ארוחת הערב התקרבה. "אני רואה שכבר שמו מגבות על השולחנות", אהובה אמרה. אישה ניגשה אליה והן דיברו. בינתיים אבא התחיל למשוך את הידיים שלנו. עקבתי אחריו וראיתי שהוא מנסה לקרב אותן זו לזו. עוד רגע היד שלי נגעה ביד של אהובה, התבוננתי בחרדה בתנועה כאילו כשתושלם יתרומם גשר ומכונית תיפול לתהום, ומתוך בליל המלמולים הבלתי פוסקים שמעתי אותו אומר: "אני אהרוג אותך." אהובה משכה את היד ברגע האחרון ונפתה אליו. "חיליק, אתה לא יכול בלי ידיים, אתה יודע שאני לא מרשה לך לעמוד בלי להחזיק את היד שלי." היא התחילה ללכת שוב והובילה אותו לשולחן. אחת העובדות שאלה "מי האורחת?" ואהובה ענתה: "זו הבת של חיליק מנישואים ראשונים." המגבת נכרכה סביב צווארו ואהובה הלכה לחמם את האוכל שהביאה לו מהבית. העובדת התקרבה. "את מאוד דומה לו", היא אמרה, "לא רציתי להגיד ליד אהובה. את יודעת איך זה."

"מילא אני", אמרתי. רציתי שהיא תדע שאני לא היחידה, "את צריכה לראות את אחי ואחותי. הם באמת דומים לו."

אבא פתח את הפה בכל פעם שאהובה קירבה את המזלג. הוא התעסק עם המגבת שהיתה על השולחן, פחס ושחרר אותה ודיבר ללא הפסקה, החזיק בקצותיה, נייער פעם ועוד פעם בעדינות וקיפל אותה בתשומת לב באצבעותיו העבות. כשסירב לפתוח את הפה התחלתי לבכות שוב. אלי לא התייחסו בעדינות כזו כשלא רציתי לאכול. הייתי חייבת להראות שאני אוכלת, אחרת הייתי חוטפת. לפעמים הוא היה נועל אותי עם הצלחת בשירותים במשך שעות.

האישה שפחדה שבאים להרוג אותה צעקה שוב. אהובה רטנה: "שמישהו ישתיק אותה. היא לא מתאימה לפה."

זה לא היה כזה נורא לשבת עם הצלחת בשירותים. נורא היה לשמוע אותו אומר אחרי שנים שזה לא קרה, שכל הדברים האחרים לא קרו. אבל העניין הזה נפתר, הסתדר. הוא כבר הודה.

קליפה, אומרים בעצב על חולי אלצהיימר, זה מה שנשאר מהם. בשבילי זו ברכה. כל מה שהיה אומר או עושה אחרי שהודה, היה מקלקל את הנס שקרה לי. עכשיו, כשכל מה שהיה בו עף, נעלם, נכחד, יכולתי ליהנות ממנו, בדיוק כפי שאהובה אמרה. הקליפה היתה החלק הטוב שלו, היא הזכירה לי את בני משפחתי האבודים, את סבא, את הדודים, את הילדות. עכשיו, כשרק הגוף נשאר, יכולתי להיזכר בימים שהגיעו במצב רוח טוב, שהתיישב על הכורסה והרשה לי לסרק את שערו או, הכי טוב, לפוצץ את הפצעונים שהיו לו בגב, שיכולתי להתפרקד עליו ולהירדם בפישוט איברים. הדרך היתה פנויה עכשיו. האכזריות עפה, הלעג עף, החיקויים שחיקה אותי, זה שלא אהב אותי, זה שחשב שאני לא שווה. הכל עף, עף. נשאר רק הגוף – החלק הטוב שלו.

◆